

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Bronisława Dymara – charyzmatyczny pedagog, „człowiek ducha”, naukowy przewodnik

Author: Alina Górniok-Naglik

Citation style: Górniok-Naglik Alina. (2018). Bronisława Dymara – charyzmatyczny pedagog, „człowiek ducha”, naukowy przewodnik. "Cieszyński Almanach Pedagogiczny" (Nr 4, (2018) s. 121-125)

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Alina Górniok-Naglik

Bronisława Dymara – charyzmatyczny pedagog, „człowiek ducha”, naukowy przewodnik

Wypisane w tytule artykułu określenia tylko w części oddają bogactwo osobowości Bronisławy Dymary, urodzonej w Ostrorogu na Wołyniu w 1932 roku. Złożone i nieraz naznaczone cierpieniem koleje losu od wczesnego dzieciństwa wystawiały na próbę i równocześnie hartowały takie jej cechy, jak: odwaga bycia sobą (mimo wszystko), oddanie i poświęcenie dla drugiego człowieka, wytrwałość w dążeniu do celu, umiejętność zachycania się rzeczami zarówno wielkimi, jak i tymi najmniejszymi, ukrytymi w zakamarkach codzienności, a także człowiekiem, ze wszystkimi jego zaletami i przywarami.

W zachwycie nad pięknem naczelnie miejsce zawsze zajmował zachwyt nad dzieckiem, nad tajemnicą i bogactwem jego natury. Przełożyło się to nie tylko na ponad pięćdziesięcioletnią działalność pedagogiczną, ale również, a może przede wszystkim, na twórczość, w tym serię „Nauczyciele – Nauczycielom”, w całości poświęconą poznawaniu dziecięcego świata w jego różnych płaszczyznach i wymiarach.

Szczególną, wyróżniającą Bronisławę Dymarę cechą była jej samodzielność w poszukiwaniu innowacyjnych rozwiązań w zakresie edukacji. Ujawniła się ona już w czasie studiów polonistycznych w WSP w Krakowie (rok ukończenia – 1959), a skryształizowała w rozprawie doktorskiej poświęconej kompleksowemu nauczaniu (UAM w Poznaniu – 1980).

Intensywna działalność innowacyjna prowadzona w Lublinie w szkołach nr 15 i 31 (1951–1961) była później kontynuowana w Pszczynie, gdzie Bronisława Dymara zamieszkała wraz z mężem Jerzym Dymarą – nauczycielem geografii i działaczem oświatowym. W latach 1968–1972 kierowała Szkołą Podstawową nr 5 i Szkołą Ćwiczeń, które stały się ośrodkami wdrażania znanych innowacji. Próba ich wzbogacenia o tzw. Młodzieżowe Forum w prowadzonym również Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Chrobrego (1974–1976) skończyła się utratą i stanowiska, i miejsca pracy.

Ten osobisty dramat nie załamał i – co szczególnie cenne – nie zniechęcił Bronisławy Dymary do prowadzenia własnej batalii na rzecz unowocześnienia

edukacji. Pracując od 1982 do 1997 roku (do emerytury) w Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie, kierowała ona Zakładem Teorii Wychowania (1992–1997), stymulując działania twórcze swoich współpracowników i studentów (ponad 450 obron prac magisterskich). Wprowadziła nowy przedmiot: innowacje pedagogiczne, cały czas poszukując nowego paradygmatu pedagogiki.

Dzisiaj Bronisława Dymara uchodzi za twórczynię pedagogiki współbycia.

Należy podkreślić, że jej założenia realizowała nie tylko w wymiarze dookreślenia założeń teoretycznych i związanych z nimi rozwiązań metodycznych, ale również w wymiarze współbycia z drugim człowiekiem. Zawsze skupiała wokół siebie osoby walczące z rutyną i schematyzmem, osoby twórcze, otwarte na poszukiwanie „nowego”. Dowodem tego jest fakt, że wokół wspomnianej już serii „Nauczyciele – Nauczycielom” skupiła 100 osób, w tym 25 profesorów i 20 nauczycieli szkół różnych szczebli. Wśród 22 tomów serii znajdują się trzy autorskie książki redaktorki: *Dziecko w świecie marzeń* (1996, 1998, 2010), *Dziecko w świecie edukacji. Podstawy uczenia się kompleksowego – nowe kształty i wymiary edukacji, cz. I* (2009) oraz *Dziecko w świecie edukacji. Realizacja kompleksów. Bliżej integracji osoby i pedagogiki współbycia, cz. II* (2009).

Seria wyrosła z autentycznej fascynacji dzieckiem, cechami jego dziecięcości i swoistości jego świata. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w tytułach poszczególnych tomów, rozpoczynających się zawsze słowami *Dziecko w świecie* (szkoły, domu, przyrody, sztuki, tradycji, muzyki, wartości współdziałania itp.). Powodzenie i ogromna popularność serii jest wynikiem jednolitości jej struktury, zaproponowanej przez Bronisławę Dymarę i dopracowywanej w trakcie wielu niezapomnianych spotkań współautorów w jej domu i ogrodzie w Pszczynie przy ulicy Księżycowej 5. Niepowtarzalna atmosfera owych spotkań, zawsze z początkiem przygotowanym przez panią domu, nie tylko sprzyjała twórczej wymianie myśli, ale stanowiła coś na kształt „napędu motywacyjnego” do dalszych kreatywnych poszukiwań i działań.

Spośród naczelných idei przyświecających powstawaniu serii, stanowiącej swoisty fenomen wśród książek pedagogicznych, wymienić należy:

- 1) **ideę współdziałania** – w tym osób piszących serię, złączonych niejednokrotnie więzami długoletniej przyjaźni;
- 2) **człowieczeństwo** – poprzez pisanie o dziecku jako o nowym człowieku, którego dorosłość ma być osadzona na kanwie takich wartości, jak: dobro, prawda, miłość i przyjaźń;
- 3) **paideię** – przyjęcie, że istotą wychowania jest działanie w duchu wartości, co znajduje w serii pełne pokrycie, ponieważ poszczególne tomy dostarczają nauczycielom, rodzicom i wszystkim, którym bliskie są problemy kształtowania oraz rozwijania dziecięcego potencjału, obszernej wiedzy i wielu konkretnych wskazówek odnoszących się do rozwijania w toku edukacji tego, co najbardziej wartościowe z punktu widzenia całościowo pojętego rozwoju dziecka,

a możliwe do odkrycia tylko w prawdziwym z nim obcowaniu, w obcowaniu, które odbywa się w bezpośredniej obecności wartości.

Poszczególne tomy uprzystępniają czytelnikowi wiedzę na drodze przejścia od prawd naukowo potwierdzonych do ich empirycznych weryfikacji i praktycznych, metodycznych zastosowań w pracy z dziećmi i młodzieżą. Ta trójplaszczyznowość rozważań jest jeszcze ubogacona zestawami problemów i wskazówkami do dalszych twórczych poszukiwań. W tym miejscu książki serii włączają się czynnie w proces popularyzacji doktryny samokształceniowej, będącej podstawowym wyzwaniem współczesnej pedagogiki.

Nakierowanie na tworzenie ujęć całościowych, w których to, co abstrakcyjne, łączy się z tym, co praktyczne, a to, co racjonalne, łączy się z tym, co emocjonalne, uczuciowe – unaocznia kolejny z kluczowych walorów serii. **W książkach eksponowane są polaryzacja i równoczesne przenikanie w edukacji tego, co rozumowe, z tym, co duchowe, ponieważ tylko tą drogą możemy wzbogacić sferę naszych przeżyć i ukształtować człowieka w jego pełni.**

Łączenie rozumowania logiczno-analitycznego z myśleniem kreatywnym, swoistą metaforyzacją i intuicyjnością dociekań wpisuje serię w nurt pedagogiki innowacyjnej. U jej podłoża odnajdujemy założenia o holistycznym oglądzie otaczającej nas rzeczywistości. Tylko scalenie: teorii, doświadczenia oraz praktyki – rozumu i ducha – umożliwi wielopłaszczyznowy i całościowy ogląd rzeczywistości edukacyjnej, a co za tym idzie – odejście od rutyny, schematu i poszukiwanie nowego jej porządku, którego istotą jest, jak pisał Jerome S. Bruner, wychodzenie „poza dostarczone informacje”.

Taki sposób podejścia do edukacji stanowi kolejny wyróżnik książek serii. W miejsce „starego porządku” wprowadzony jest „nowy duch edukacji”, który zgodnie z założeniami współczesnej pedagogiki i dydaktyki zarówno działania edukacyjne, jak i dziecko rozpatruje w perspektywie permanentnych przemian, nieustającej podróży w kierunku ciągle zmieniającego się horyzontu. Tylko takie podejście do edukacji stwarza szansę ukształtowania człowieka, którego naczelnym celem będzie nieustanny i twórczy rozwój.

Chcąc dokonać syntezy bogatego dorobku Bronisławy Dymary, wyodrębniamy trzy podstawowe filary jej twórczości:

- 1) **nowatorskie patrzenie na edukację**, czyli: teoretyczne podstawy nauczania i uczenia się kompleksowego, edukacja jako sztuka bycia i tworzenia, czas i przestrzeń jako kategorie pedagogiczne, system norm i kryteriów ocen, szkoła jako przestrzeń tworzenia kultury;
- 2) **odkrywanie dziecka i fascynacja jego światem**, w tym jego relacjami z ludźmi i samym sobą – seria „Nauczyciele – Nauczycielom”;
- 3) **pedagogika współbycia jako możliwość i konieczność** – obecna w dwóch poprzednich filarach, tak w sferze rozwiązań teoretycznych, jak i postulowanych rozwiązaniach praktycznych, a także spinająca klamrą wszelkie działania Bronisławy Dymary – i te w wymiarze naukowym, i te osobiste.

Całościowo dorobek publikacyjny autorki obejmuje 300 pozycji, ze zwróceniem uwagi na szczególną intensywność w ostatnim ćwierćwieczu (do śmierci w styczniu 2013 roku). Wymienić w tym miejscu należy: 10 książek autorskich i 6 współautorskich, 11 zredagowanych tomów opracowań zbiorowych oraz wiele artykułów, rozpraw, esejów, recenzji, sprawozdań i notatek, opublikowanych w 30 czasopismach, kilkunastu seriach i książkach pokonferencyjnych.

Nauczycielstwo. Nauczyciel. Szkoła to kolejna dopracowana koncepcja tryptyków pedeutologicznych, których nie było już dane Bronisławie Dymarze napisać. Powstał pierwszy z planowanych – *Sztuka bycia nauczycielem* – obejmujący jej książkę autorską (ciągle oczekującą na wydanie), książkę współautorską (A. Górniok-Naglik, L. Wollman, *Sztuka bycia nauczycielem. Sztuka współbycia nauczyciela z małym dzieckiem. Sztuka pytania i odpowiadania w edukacji i życiu*, 2015) i książkę pod redakcją naukową. Można śmiało stwierdzić, że śmierć przerwała twórcze dzieło, przerwała tytaniczną pracę zrodzoną z autentycznej pasji podbudowanej wielkim talentem, ogromem wiedzy i kreatywności. Czy seria doczeka się kontynuacji? Z pewnością byłoby to życzeniem jej twórczyni.

Liczne recenzje, artykuły i wywiady, poświęcające tę jakże bogatą i innowacyjną działalność Bronisławy Dymary, zostały zawarte w książce *Sztuka bycia człowiekiem. Wychowanie a poszukiwanie wartości i sensów życia. Artykuły, eseje, wspomnienia, notatki, szkice* (red. B. Dymara, B. Cholewa-Gałuszka, E. Kochanowska, Kraków 2011). Ta niezwykła aktywność publikacyjna została również scharakteryzowana przez różnych autorów w kilku opracowaniach zwartych, do których należą:

- *Sztuka bycia uczniem i nauczycielem. Z zagadnień pedagogiki współbycia*. Red. W. Korzeniowska, A. Murzyn, U. Szuścik. Kraków 2009;
- B. Solarska: *W stronę nauki i sztuki*. Pszczyna 2005;
- W. Korzeniowska: *Słownik biograficzny historii myśli pedagogicznej*. Bielsko-Biała 2006;
- *Who is who w Polsce. Encyklopedia biograficzna z życiorysami znanych Polek i Polaków*. Wiedeń 2007, wyd. 6, s. 689–690;
- W. Korzeniowska: *Myśl pedagogiczna na przestrzeni wieków. Chronologiczny słownik biograficzny*. Kraków 2010, s. 233.

Bronisława Dymara to również poetka, autorka haiku, a także książki wyrosłej z fascynacji poezją dziecięcą *Wiersze naszych dzieci*. Wyróżniającą ją cechą było to, że pomimo iż reprezentowała tzw. starsze pokolenie, duchem pozostała zawsze młodą osobą, w obecności której zacierały się wszelkie granice wiekowe na rzecz kreatywnego współbycia. Dlatego też dobrym podsumowaniem, prezentującym naczelną cechę tej niepowtarzalnej twórczyni, niech będzie parafraza (zamiana czasu teraźniejszego na przeszły oraz liczby mnogiej na pojedynczą) II części tryptyku napisanego na jej cześć przez pszczyńską poetkę Marię Słomak-Sojkę:

II Na granicy

*Na granicy czasów
odbywałaś skrzydlate loty
ale też przeżywałaś bolesne upadki
Na granicy czasów
ośniewały Cię rozbłąski
otwierające nowe przestrzenie
w których próbowałaś odnaleźć
wiedzę o świecie
i o sobie...¹.*

Alina Górniok-Naglik

Bronisława Dymara – A Charismatic Teacher, a “Person of Spirit”, an Academic Guide

Summary

The article introduces the figure of Bronisława Dymara, PhD, a long-term teacher and academic at the University of Silesia. Bronisława Dymara was a person whose life was rife with difficulty; nevertheless, she persisted as a passionate teacher and instructor. She is the author of a particularly famous and well-regarded among teachers book series entitled *From Teachers for Teachers*. The series comprises over 30 volumes under a collective title *A Child in the World...* Her research and humanist attitude was and remain an inspiration for people making their first steps in the world of academia.

Key words: Bronisława Dymara, passion, talent, teacher, *A Child in the World...*

Alina Górniok-Naglik

Bronisława Dymara – charismatische Pädagogin, „Mann von Geist“, wissenschaftliche Führerin

Zusammenfassung

In dem Aufsatz präsentiert die Verfasserin die Doktorin Bronisława Dymara, langjährige Lehrerin und wissenschaftsdidaktische Mitarbeiterin der Schlesischen Universität. Bronisława Dymara war eine vom Schicksal stark getroffene Person, die sich ganz und voll ihrer pädagogischen Arbeit und der Leidenschaft, Kinder und Jugendliche auszubilden, widmete. Sie ist Autorin der hochgeschätzten Publikationsreihe *Nauczyciele – nauczycielom* (dt.: *Die Lehrer – den Lehrern*), in der etwa 30 Bände unter dem gemeinsamen Titel *Dziecko w świecie...* (dt.: *Ein Kind in der Welt...*) erschienen sind. Ihre Forschungen und ihre humanistische Haltung waren und sind immer noch eine Inspirationsquelle für mehrere Personen, die ihre ersten Schritte auf dem Gebiet der wissenschaftlichen Forschungen tun.

Schlüsselwörter: Bronisława Dymara, Leidenschaft, Talent, Lehrer, *Ein Kind in der Welt...*

¹ M. SŁOMAK-SOJKA: *Epitafium dla motyla*. Pszczyna: Miniatura, 2011, s. 38.